

Annelerin Emzirmeyi Sonlandırma Sürecine İlişkin Bilgi ve Uygulamaları

Knowledge and Attitudes Related to the Finalization of Mothers Breastfeeding

Selda Yüzer Alsaç¹, Sevinç Polat²

DOI: 10.26650/FNJN.387152

¹Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye,
²Prof. Dr., Bozok Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Selda Yüzer Alsaç, Bozok Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye
Telefon/Phone: +90 354 242 1034-6409
E-posta/E-mail: selda.yuzer@bozok.edu.tr

Geliş tarihi/Date of receipt: 09.11.2016
Kabul tarihi/Date of acceptance: 27.07.2017

Atıf/Citation: Yüzer-Alsaç, S. ve Polat, S. (2018). Annelerin emzirmeyi sonlandırma sürecine ilişkin bilgi ve uygulamaları. *FNJN Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 26(1), 11-20. <https://doi.org/10.26650/FNJN.387152>

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, annelerin emzirmeyi sonlandırma sürecine ilişkin bilgilerini ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki araştırma 14.04.2015-15.06.2015 tarihleri arasında, İç Anadolu'da bir il merkezinde bulunan 8 Aile Sağlığı Merkezi'nde gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini 0-36 aylık çocuğa sahip, emzirme deneyimi olan anneler oluşturdu. Örneklemeye belirtilen tarihler arasında Aile Sağlığı Merkezleri'ne başvuran ve araştırmaya katılmayı kabul eden 313 anne alındı. Araştırmaya başlamadan önce Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (06.05.2015/70) izin, kurum izni ve annelerden sözel onam alındı.

Bulgular: Çalışmaya katılan annelerin emzirme süresinin ortalama 15.52±8.6 ay olduğu ve %22.1'inin ilk altı ay içinde emzirmeyi sonlandırdığı bulundu. Annelerin %36.7'sinin bebeğini yeterince emzirdiğini düşündüğü için emzirmeyi sonlandırdığı belirlendi. Emzirmeyi sonlandırmak için annelerin %14.1'inin göğsüne acı/kötü koku sürdüğü ya da meme ucunu kapattığı, %65.5'inin ise bu süreçte herhangi bir destek almadığı bulundu.

Sonuç: Bu çalışmada, annelerin çoğunun bebeklerini doğar doğmaz emzirmeye başladıkları, anne sütünü artırmaya ilişkin çeşitli yöntemler kullandıkları ancak, emzirmeyi sonlandırma sürecine ilişkin bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı belirlendi. Bu sonuçlar doğrultusunda emzirme süreci ve emzirmeyi sonlandırma ile ilgili annelere sağlık personeli tarafından yeterli bilgi ve eğitimlerin verilmesi ve bu konuda yapılacak başka çalışmalarla literatüre katkı sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anne, emzirme, emzirmeyi sonlandırma

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to determine the level of knowledge and the attitudes of mothers in relation to the finalization of breastfeeding practice.

Method: This descriptive and cross-sectional study was carried out from April 14, 2015, to June 15, 2015, in eight family health centers located in a province of Middle Anatolia in Turkey. The study population included mothers having breastfeeding experience with a child aged from 0 to 36 months. A total of 313 voluntary mothers who had visited the family health centers participated in this study. Written permission for conducting the study was obtained from the ethics committee of Bozok University, after which approval from the study institution and verbal consent from the mothers were obtained.

Results: The mean duration of mothers breastfeeding their babies was 15.52±8.6 months, and 22.1% of them had terminated breastfeeding within the first 6 months. Regarding the reason for the termination of breastfeeding, 14.1% of the mothers stated having a hot/bad smell on their chest or closed their nipples. A total of 65.5% of the mothers who were in the process of termination of breastfeeding stated that they did not receive support from their family elders.

Conclusion: The majority of mothers in this study stated that they had initiated breastfeeding, and had applied various methods for increasing the amount of breast milk, but their level of knowledge regarding the finalization of breastfeeding practice was inadequate. Thus, sufficient information and training by health professionals to breastfeeding mothers based on the present study results are needed, and further studies on these related issues could contribute to the literature.

Keywords: Mother, breastfeeding, termination of breastfeeding

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Breast milk is the only highest quality food that meets the physiological and psychosocial needs of the baby for the first 6 months after birth. The United Nations Children's Fund (UNICEF) and the World Health Organization (WHO) recommend that infants must be fed only with breast milk for the first 6 months, followed by breastfeeding with additional foods and the termination of breastfeeding after 24 months (UNICEF, 2003; WHO, 2003). A series of studies conducted in industrialized countries have shown that compared with breastfed children, those who are not breastfed for at least 6 months are 3.5 times more likely to be hospitalized for respiratory infections such as pneumonia and asthma, 2 times more likely to suffer from diarrhea, and 1.5 times more likely to become overweight during childhood (Varol & Yıldız, 2006). However, mothers who experience various problems in initiating and maintaining breastfeeding, are more likely to terminate breastfeeding. There are various reasons for the termination of breastfeeding, such as the belief that the amount of breast milk is inadequate during the first 6 months, the initiation of additional meals early in the first year, and the concerns regarding the adequacy of breast milk (Arslan, 2011; Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe, & Abalın, 2013).

Aim: The aim of this study was to determine the level of knowledge and the attitudes of mothers in relation to the finalization of breastfeeding practice.

Method: This descriptive and cross-sectional study was conducted from April 2015 to June 2015 in eight family health centers located in a province of Middle Anatolia in Turkey. The study population comprised mothers having breastfeeding experience with a child aged from 0 to 36 months. A total of 313 voluntary mothers who had visited the eight family health centers participated in this study. Written permission for conducting the study was obtained from the ethics committee of Bozok University before obtaining approval from the study institution. All the mothers were informed verbally, and they participated voluntarily in the study. The details of the study participants were collected in a strictly confidential manner. Data collection was carried out using a questionnaire designed by the researchers, which included the demographic features and the knowledge and attitudes of the mothers regarding the termination of breastfeeding. Participants were able to answer the questionnaire within 15-20 min. The collected data were analyzed by SPSS for Windows 21 program using percentages and chi-square test.

Results: The mean duration of mothers breastfeeding their babies was 15.52 ± 8.6 months, and 22.1% of them had terminated breastfeeding within the first 6 months. It was observed that 36.7 % of the mothers terminated breastfeeding because they believed that they had breastfed the baby adequately. In addition, 88.2% of the mothers believed that the method they used for the termination of breastfeeding was effective, although it was found that 32.3% of the babies needed to be breastfed after the termination of breastfeeding. Regarding the reason for the termination of breastfeeding, 14.1% of the mothers stated having a hot/bad smell on their chest or closed their nipples, 45% terminated abruptly, and 32.9% of them terminated by reducing the frequency of breastfeeding. A total of 65.5% of the mothers who were in the process of termination of breastfeeding stated that they did not receive support from their family elders.

Conclusion: The majority of mothers in this study stated that they had initiated breastfeeding and had applied various methods for increasing the amount of breast milk. However, their level of knowledge regarding the

finalization of breastfeeding practice was inadequate. Studies have shown that encouraging and supporting the practice of breastfeeding during the breastfeeding process will prevent early termination of breastfeeding. Health professionals must make an attempt to design targeted interventions to prolong breastfeeding by focusing on the issues that constitute the most important barriers to breastfeeding. Thus, sufficient information and training by health professionals to breastfeeding mothers in accordance with the results of the present study are needed, and further studies on these related issues could contribute to the literature.

GİRİŞ

Anne sütü doğumdan sonra ilk altı ay süresince bebeğin fizyolojik ve psikososyal ihtiyaçlarını tek başına karşılayan; sindirimi kolay, her zaman taze, temiz ve bebeğe verilmeye hazır en kaliteli besindir (Atıcı, Polat ve Turhan, 2007; Miriam, 2001).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bebeklerin, yaşamlarının ilk 6 ayında tek başına anne sütü ile beslenmelerini, daha sonra ek gıdalarla beraber anne sütü almaya devam etmelerini ve 24 ayın sonunda anne sütünü sonlandırmalarını önermektedir (Hannula, Kaunonen ve Tarkka, 2008; UNICEF, 2003; Varol ve Yıldız, 2006; WHO, 2003). Anneler emzirmeye başlama ve sürdürmede çeşitli problemler yaşamalarına rağmen, kolaylıkla emzirmeyi sonlandırabilmektedir (Gökçay ve Baslo, 2002). Annelerin emzirmeyi sonlandırma nedenleri değişiklik göstermekte birlikte ilk altı ayda anne sütünün yetersiz olduğu düşüncesi, ek gıdalara erken dönemde başlanması ve annelerin etkili emzirip emzirmediği ve/veya sütlerinin yeterliliği konusundaki kaygılarının annenin emzirme öz yeterliliğini olumsuz etkilemesi anne sütünü sonlandırmaya neden olmaktadır (Akgün, 2006; Arslan, 2011; Ünsal, Atlıhan, Özkan, Targan ve Hassoy, 2005; Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın, 2013).

Emzirmeyi sonlandırmaya neden olan problemler, anne ya da bebeğe ait olabilmektedir. Ülkemizde emzirmeyi sonlandırmanın nedenleri arasında bebeğin emmeyi bırakması, annenin bebeğinin yeterince süt aldığını düşünmesi, anne sütünün azalması, annenin çalışması, gebe kalma, meme başı enfeksiyonu ve çatlakları, memede dolgunluk ve meme anomalileri sayılabilir (Brown, Dodds, Legge, Bryanton ve Semenic, 2014; Dinç, Dombaz ve Dinç, 2015; Karaçam, 2008).

Anneler, emzirmeyi sonlandırmak için çeşitli yöntemlere başvurumaktadırlar. Bu yöntemlerden bazıları; bebeği/çocuğu akrabalarının yanına göndermek, memeye salça ya da acı biber sürmek, meme uçlarını kapatmak ya da memeleri bandajlamak, süt sağlamayı ya da emzirmeyi aniden kesmek olarak sayılabilir

(Dinç ve ark., 2015). Annenin, bebeğin/çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan hazır olmadığı bir dönemde etkin olmayan yöntemlerle süttten kesmeye çalışması bebek/çocuğun cezalandırıldığı hissini yaşamasına, psikososyal gelişiminin zedelenmesine, annenin suçluluk ve yetersizlik hissetmesine, memede ağrı, mastit gibi çeşitli problemlerin yaşanmasına neden olabilmektedir (Li, Fein, Chen ve Grummer-Strawn, 2008).

Başarılı bir emzirmenin başlatılması, sürdürülmesi ve sonlandırılması için annelerin gebelik sırasında ve doğumu izleyen dönemde sağlık profesyonelleri tarafından sağlanan bilgi ve desteğe ihtiyaçları vardır (Ünsal ve ark., 2005). Bu çalışma annelerin emzirmeyi sonlandırma sürecine ilişkin bilgilerini ve uygulamalarını belirlemek ve bu konu ile ilgili annelerin bilgi eksikliklerini saptayarak bu kapsamda eğitim programları düzenlemek amacı ile yapıldı.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma 15.04.2015-15.06.2015 tarihleri arasında, İç Anadolu'da bir il merkezinde bulunan 8 Aile Sağlığı Merkezi'nde yürütüldü. Araştırmanın evrenini il merkezinde yaşayan 0-36 aylık bebek/çocuğu olan ve emzirme deneyimi yaşamış anneler oluşturdu. Örnekleme, belirtilen tarihler arasında Aile Sağlığı Merkezlerine gelen, araştırmaya alınma kriterini sağlayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 313 anne alındı.

Araştırmaya alınma kriterleri;

- 0-36 aylık bebeği olan,
- Emzirme deneyimi olan,
- Herhangi bir psikolojik/algılama sorunu olmayan,
- İletişim ve dille ilgili herhangi bir problemi olmayan anneler araştırmaya alındı.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan annelerin sosyodemografik özellikleri ile emzirmeyi sonlandırma davranışları ve bu konudaki bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik 29 sorudan oluşan bir form ile toplandı. Formda, emzirmeyi sonlandırmaya ilişkin sorular, seçenekli ve açık uçlu sorulardan oluşturuldu. Veriler, araştırmacılar tarafından annelerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak elde edildi. Her bir formun doldurulması yaklaşık 15 dakika sürdü.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan, Aile Hekimliği ve Toplum Sağlığı Şube Müdürlüğü'nden yazılı izin alındı. Anket formu uygulanmadan önce, araştırmaya katılan annelere araştırmanın amacı açıklanarak sözlü onamları alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler bilgisayar ortamında IBM SPSS (versiyon 21) paket programı kullanılarak değerlendirildi. Araştırmada değişkenlerin tanımlanmasında ortalama ve yüzdelik (%) kullanıldı. Niteliksel verilerin karşılaştırmasında ise ki-kare testi kullanıldı.

BULGULAR

Annelerin emzirmeyi sonlandırma sürecine ilişkin bilgi düzeyleri ve uygulamalarının belirlendiği bu çalışmada aşağıdaki bulgular elde edildi.

Tablo 1'de çalışmaya katılan annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları yer almaktadır. Annelerin %38.7'sinin ilkököl düzeyinde eğitime sahip olduğu, %84.7'sinin çalışmadığı, babaların %39.0'ının lise mezunu olduğu ve %94.2'sinin çalıştığı belirlendi. Çalışmaya katılan annelerin 57.8'inin gelirinin giderine denk olduğu, %79.6'sının geniş aileye sahip olduğu ve %90.7'sinin 1-3 çocuğunun olduğu belirlendi.

Annelerin %82.7'sinin planlı bir gebelik geçirdiği, %55.0'ünün normal doğum yaptığı, %51.1'inin kız bebeğe sahip olduğu, %91.7'sinin bebeğini doğumdan hemen sonra emzirdiği ve %44.4'ünün bebeğe anne sütüne ilave olarak herhangi bir formula mama verdiği belirlendi.

Tablo 2'de çalışmaya katılan annelerin emzirme ve emzirmeyi sonlandırma davranışlar ıyer almaktadır. Çalışmaya katılan annelerin ortalama emzirme süresinin 15.52±8.6 ay olduğu ve annelerin %22.1'inin ilk altı ay içinde emzirmeyi sonlandırdığı bulundu. Annelerin %77.6'sının emzirme süresince anne sütünü yeterli bulduğu belirlendi.

Annelerin %36.7'sinin bebeğini yeterince emzirdiğini düşündüğü için emzirmeyi sonlandırdıkları saptandı. Annelerin %45.0'ünün birden %32.9'unun ise anne sütünü azaltarak, emzirmeyi sonlandırdıkları belirlendi.

Çalışma kapsamına alınan annelerin %16.3'ünün göğsüne acı/ kötü koku sürerek ya da meme ucunu

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri (N=313)

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı (n)	%
Annenin Eğitim Durumu		
Okuryazar-İlkokul	121	38.7
Ortaokul	71	22.7
Lise	69	22.0
Yüksekokul ve üzeri	52	16.6
Annenin Çalışma Durumu		
Çalışıyor	48	15.3
Çalışmıyor	265	84.7
Babanın Eğitim Durumu		
Okuryazar-İlkokul	60	19.2
Ortaokul	57	18.2
Lise	122	39.0
Yüksekokul ve üzeri	74	23.6
Babanın Çalışma Durumu		
Çalışıyor	295	94.2
Çalışmıyor	18	5.8
Aylık Gelir-Gider Durumu*		
Gelirim giderimden az	90	28.8
Gelirim giderime denk	181	57.8
Gelirim giderimden fazla	42	13.4
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	64	20.4
Geniş Aile	249	79.6
Çocuk Sayısı		
1-3	284	90.7
4 ve üstü	29	9.3

*Ailenin gelir durumu, annelerin kendi ifadelerine göre belirtilmiştir.

Tablo 2. Annelerin emzirme süreci ve emzirmeyi sonlandırmaya ilişkin uygulamaları (N=313)

Annelerin Emzirme Süreci ve Emzirmeyi Sonlandırma Uygulamaları	Sayı (n)	%
Ortalama Emzirme Süresi (ay)		15.52±8.6
Emzirmeyi Sonlandırdığı Ay		
0-6 ay	69	22.1
7-12 ay	60	19.1
13-18 ay	70	22.3
19-24 ay	91	29.0
25 ve üstü	23	7.5
Emzirme Süresince Sütünüz Yeterli miydi?		
Evet	243	77.6
Hayır	70	22.4
Emzirmeyi Sonlandırma Nedenleri		
Yeterince emzirdiğimi düşündüm	115	36.7
Bebek emmek istemedi	73	23.3
Sütümün yetmediğini düşündüm	41	13.1
Tekrar gebe kaldığım için	21	6.7
Genel sağlık problemlerim nedeniyle	18	5.8
İşe başladığım ve yeterli zaman bulamadığım için	15	4.8
Meme başı çatlağı nedeniyle	12	3.8
İlaç kullandığım için	8	2.6
Çocuğuma ait sağlık problemleri olduğu için	6	1.9
Bebeğin ek gıdalara alışması için	4	1.3
Emzirmeyi Sonlandırma Yöntemi		
Birden kestim	141	45.0
Azaltarak kestim	103	32.9
Acı ya da kötü koku sürdüm	44	14.1
Bebek kendisi bıraktı	17	5.4
Meme ucunu kapattım	7	2.2
Biberona alıştırtarak bıraktım	1	0.3
Emzirmeyi Sonlandırma Yönteminin Etkililik Durumu		
Evet	276	88.2
Hayır	37	11.8
Emzirmeyi Sonlandırma Sonunda Bebeğin Tekrar Emme Durumu		
Evet	101	32.3
Hayır	212	67.7
Emzirmeyi Sonlandırdıktan Sonra Bebeğe Görülen Davranışlar*		
Ağlama	178	56.9
Anne memesine yönelme	91	29.1
Küsmeye, içe kapanma	52	16.6
Saldırgan-öfkeli davranışlarda bulunma	36	11.5
Ek gıdaları reddetme	35	11.2
Ek besinlere ilgisinde artma	7	2.2
Herhangi bir değişiklik olmadı	85	27.2

*Bu soruya birden fazla yanıt verilmiştir.

Tablo 3. Annelerin emzirmeyi sonlandırma konusunda destek ve bilgi alma durumu

Destek ve Bilgi Alma Durumu	Sayı (n)	%
Emzirmeyi Sonlandırma Sürecinde Destek Alma Durumu		
Destek almadım	205	65.5
Destek aldım	108	34.5
Destek Alınan Kişiler		
Aile büyüklerinden	79	73.1
Yakın çevrem ve arkadaşlarımdan	16	14.8
Sağlık personelinde	13	12.1
Daha Önce Etkili Emzirme ve Anne Sütü Hakkında Eğitim Alma Durumu		
Evet	118	37.7
Hayır	195	62.3
Daha Önce Emzirmeyi Sonlandırma İle İlgili Sağlık Personelinde Eğitim Alma Durumu		
Evet	34	10.9
Hayır	279	89.1

kapatarak emzirmeyi sonlandırdığı belirlendi. Annelerin %88.2'sinin emzirmeyi sonlandırma yöntemlerini etkili bulduğu saptandı. Bebeklerin %32.3'ünün emzirme süreci sonunda yeniden emmek istediği, %56.9'unun ağlama davranışı gösterdiği ve %29.1'inin yeniden anne memesine yöneldiği bulundu.

Tablo 3'te annelerin emzirmeyi sonlandırma konusunda destek ve bilgi alma durumu yer almaktadır. Annelerin %65.5'inin bu süreçte destek almadığı, %62.3'ünün de daha önce etkili emzirme ve anne sütü hakkında eğitim almadığı belirlendi. Emzirmeyi sonlandırma sürecinde destek alan annelerin %73.1'inin aile büyüklerinden, %14.8'inin yakın çevresi ve arkadaşlarından, %12.1'inin de sağlık personellerinden destek aldığı saptandı. Annelerin sadece %10.9'unun emzirmeyi sonlandırma ile ilgili sağlık personellerinden eğitim aldığı belirlendi.

Çalışmamızda annelerin etkili emzirme hakkında eğitim alma durumu ile annenin eğitim durumu ($\chi^2=23.867$; $p<0.01$) ve anne sütü yeterlilik durumu ($\chi^2=3.423$; $p=0.024$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken, emzirmeyi sonlandırma yöntemi ve nedeni, yöntemlerin etkili olma durumu, emzirmeyi sonlandırmaya ilişkin eğitim alma durumu gibi niteliksel verilerin karşılaştırmasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p>0.05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, annelerin bebeklerini emzirme süresinin ortalama 15.52 ± 8.619 ay olduğu ve annelerin %22.1'inin sadece altı ay süre ile bebeklerini emzirdikleri bulundu. Öncü ve ark. (2011)'nin çalışmalarında emzirme süresinin ortalama 16.23 ± 9.59 ay, Dinç ve ark. (2015)'nin çalışmalarında ortalama 12.61 ± 4.31 ay olduğu ve annelerin %9.4'ünün ilk altı ay içinde emzirmeyi sonlandırdığı saptanmıştır. Ek gıdaya geçiş olan bu dönemde annelerin bebeklerini emzirmeleri desteklediğinde, bebekler ek gıda ile birlikte anne sütü almaya devam edebilirler.

Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, annenin eğitim durumu, yaşı, ilk emzirme zamanı, çocuğun cinsiyeti ve ailenin gelir durumunun, ilk 6 ay sadece anne

sütü verme ve emzirme süresi üzerindeki etkilerinin farklı olduğu gösterilmiştir (Cömert-Arslan, 2011; Kutlu ve Marakoğlu, 2006; Ünsal ve ark., 2005).

Başarılı bir emzirme sürecini oluşturmak ve devamını sağlamak için öncelikle bebeğin etkin bir şekilde emdiğinden ve anne sütünün yeterli geldiğinden emin olunmalıdır. Bebek anne sütünden doyum almalı ve istekliliği sürdürmeli, anne de emzirme sırasında bebeğinin yeterli anne sütü aldığından tatmin olmalıdır. Buna rağmen annelerin kendilerine özel tutum ve davranışlarının emzirme sürecini sonlandırmada etkili olduğu bilinmektedir (Balci-Akpınar, Çelebioğlu ve Engin, 2004).

Bu çalışmada annelerin emzirmeyi sonlandırma nedenleri arasında sırasıyla; bebeğini yeterli süre emzirdiğini düşünme (%36.7), bebeğin emmek istememesi (%23.3), sütün yetmemesi (%13.1) ve tekrar gebe kalma (%6.7) yer almıştır. Dinç ve ark. (2015)'nin araştırmasında da, annelerin emzirmeyi sonlandırma nedenlerinin başında yeterli sürede bebeğini emzirdiği düşüncesinin (%53.6) olduğu saptanmıştır. Dinç ve ark. (2015)'nin yaptığı araştırma, çalışmamızı destekler niteliktedir.

Li ve ark. (2008)'nin çalışmasında, dokuz ay ve daha büyük bebekleri olan annelerin emzirmeyi sonlandırma nedenleri arasında bebeğin ısırma başlama (%31.7), anne sütünün bebeği artık tatmin etmediği (%43.5) ve sütün yeterli olmadığı (%26.0) düşüncesinin etkili olduğu belirlenmiştir. Tunçel, Dündar, Canbaz ve Peksen (2006)'in çalışmasında anne sütünü sonlandırma nedenleri arasında ilk sıralarda, bebeğin emmek istememesi (%34.2) ve sütün yetmemesi (%32.9) yer almıştır. Kaya ve Pirinççi (2009)'nin etkili emziremeyen 120 anne ile yaptıkları çalışmada da bebeği emziremeyen nedenleri arasında birinci sırada anne sütünün yetersiz olması (%28.3), ikinci sırada memeyi reddetmenin (%27.5) yer aldığı belirlenmiştir. Çalışmamızın bulguları, bu konuda yapılan diğer araştırmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Anneler bebeğin ağlaması veya huzursuz olması durumunda, sütlerinin bebeklerini beslemede yetersiz kaldığını düşünebilmektedirler. Oysa annelerin

sadece %5.0'ının fizyolojik olarak yetersiz glandüler doku nedeniyle yeterli süt salgılayamadıkları bilinmektedir (Üstüner ve Bodur, 2009). Yetersiz süt kavramı, ancak bebeğin gelişimine göre karar verilecek bir durumdur. Bu nedenle annelerin, kendi sütlerinin değerine ve yeterliliğine inanması ve hemen sütlerinin yetmediğine ilişkin olumsuz düşüncelere kapılması önemlidir (Kumar, Goel, Mittal ve Misra, 2006).

Ayrıca etkili ve sağlıklı bir emzirme sürecinin gerçekleşmesi için emzirmeyi etkileyen bazı faktörlerin de (annenin demografik özellikleri, hastalık durumu, ilaç kullanımı vb.) dikkate alınması gereklidir (Cömert-Arslan, 2011; Örsdemir, 2011).

Çalışmamızda annelerin yarıya yakınının (%45.0) anne sütünü birden, %32.9'unun azaltarak kestiği, annelerin %16.3'ünün de göğsüne acı/kötü koku sürerek ya da meme ucunu kapatarak emzirmeyi sonlandırdığı belirlendi. Dinç ve ark. (2015)'nin yaptıkları çalışmada, bizim çalışmamızla benzer sonuçları içermektedir. Çalışmada annelerin bebeklerini anne sütünden ayırmak için biberonla ek besin verme (%25.2), meme ucuna saç, salça, biber ve kara sürme (%9.9) ve koli bandı ile bantlama (%6.0) gibi geleneksel yöntemlere başvurduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda annelerin tamamına yakını (%88.2) kullandıkları yöntemlerin etkili olduğunu belirtmesine rağmen bebeklerin üçte birinin (%32.3) emzirmeyi sonlandırma süreci sonrasında tekrar anne sütü almaya devam ettiği saptandı. Çalışmamızdaki bu sonuçlar annelerin emzirmeyi sonlandırmada kullandıkları yöntemlerin başarısının düşük olduğunu gösterebilir.

Bu çalışmada emzirmeyi sonlandırma sürecinin devamlılığını sorgulamak üzere annelere emzirme sürecinden sonra bebeklerinde ne gibi davranışlar görüldüğü soruldu. Anneler emzirmeyi sonlandırdıktan sonra bebeklerin %56.9'unun ağladığını, %29.1'inin anne memesine yöneldiğini, %16.6'sının küstüğü ve içe kapandığını, %11.5'inin saldırgan ve öfkeli davranışlar sergilediğini, bebeklerin %11.2'sinin de ek gıdaları reddettiğini ifade etti. Literatürde, araştırmamızın bu bulgularıyla eşleşen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Emzirme eylemi anne ve bebeğin yakın beden temasında olmasını ve anne-bebek etki-

leşimini artırmaktadır. Çalışmamızın bu sonuçları emzirmenin sonlandırılması ile bebeklerin bu birlik-teliğin bitmesine tepki gösterdikleri düşünülebilir.

Çalışmamızda annelerin emzirmeyi sonlandırma, etkili emzirme ve anne sütü hakkında yeterli bilgi almadıkları (%62.3) ayrıca emzirmeyi sonlandırma süreci ile annelerin çoğunun (%65.5) yalnız baş ettikleri belirlenmiştir. Örsdemir (2011)'in çalışmasında da annelerin %51.0'ının emzirme konusunda bilgi almadığı saptanmıştır.

Annelerin bebeklerini yeterli sürede ve nitelikli emzirmesi için emzirmeye ilişkin bilgi sahibi olması son derece önemlidir (Gibson-Davis ve Brooks-Gunn, 2006). Nitekim yapılan çalışmalar, gebelik sırasında alınan emzirme eğitiminin, emzirmeye başlama zamanını ve süresini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur (Forster, Mclachlan, Lumley ve Beanland, 2003; Üstüner ve Bodur, 2009). Annenin anne sütü konusunda eğitilmesi ve bilgi durumunun iyileştirilmesi ilk altı ayda sadece anne sütü ile beslenmeyi önemli ölçüde arttırmaktadır. Onbaşı ve ark. (2011)'nin çalışmasında anne sütü hakkında eğitim verilen grubun ilk altı ay anne sütü verme oranı (%67.8) kontrol grubuna göre daha yüksek bulunmuştur. Bir başka çalışmada, doğum öncesi dönemde emzirme eğitimi ve eş/aile desteği almanın, sadece anne sütü ile beslenme oranlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttırdığı saptanmıştır (Bağ, Yaprak, Halicioğlu, Parlak ve Harputluoğlu, 2006). Tokat (2009)'ün çalışmasında da doğum öncesi dönemde emzirme eğitimi alan annelerin, eğitim almayan annelere göre birinci ve altıncı haftada emzirme başarısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmalar emzirme sürecinde annenin emzirmeye teşvik edilmesi ve desteklenmesinin emzirmeyi erken dönemde sonlandırılmasını önleyeceğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, annelerin çoğunun bebeklerini doğar doğmaz emzirmeye başladıkları, yaklaşık dörtte birinin bebeklerini altı ay süre ile emzirdikleri, annelerin üçte birinin emzirme süresini yeterli bularak emzir-

meyi sonlandırdığı ve yaklaşık beşte birinin emzirmeyi sonlandırmak için göğsüne acı/ kötü koku sürdüğü ya da meme ucunu kapattığı belirlendi. Annelerin emzirmeyi sonlandırma sürecine ilişkin bilgi ve destek alma düzeylerinin yeterli olmadığı, ayrıca emzirmeyi sonlandırmaya yönelik kullanılan

yöntemlerin etkili olmadığı saptandı. Bu sonuçlar doğrultusunda emzirme süreci ve emzirmeyi sonlandırma ile ilgili annelere sağlık personeli tarafından yeterli bilgi ve eğitimlerin verilmesi ve bu konuda yapılacak başka çalışmalarla literatüre katkı sağlanması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akgün, T. (2006). Anne sütü ile besleme durumu ve bu durumu etkileyen faktörler (Uzmanlık Tezi, Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İstanbul). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Arslan, G. (2011). Doğum sonu dönemde emzirme öz yeterliliği ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Atıcı, A., Polat, S. ve Turhan, H. (2007). Anne sütü ile beslenme. *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler Dergisi*, 3(6), 1-5.
- Bağ, Ö., Yaprak, I., Halicioğlu, O., Parlak, Ö. ve Harputluoğlu, N. (2006). Annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeyi ve emzirmeyi etkileyen psikososyal faktörler. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 16(2), 63-70.
- Balcı-Akpınar, R., Çelebioğlu, A., & Engin, R. (2004). Mothers' practices: The time of stoppingbreastfeeding, reasons for stopping breastfeedingand methods which used in this period. *International Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-10.
- Brown, C., Dodds, L., Legge, A., Bryanton, J., & Semenic, S. (2014). Factors influencing the reasons why mothers stop breastfeeding. *Canadian Journal of Public Health*, 105(3), 179-185.
- Cömert-Arslan, G. (2011). Doğum sonu dönemde emzirme öz yeterliliği ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Dinç, A., Dombaz, İ. ve Dinç, D. (2015). 6-18 ay arası bebeği olan annelerin emzirme ve anne sütüne ilişkin geleneksel uygulamaları. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 125-130.
- Forster, D., Mclachlan, H., Lumley, J., & Beanland, C. (2003). Attachment to the breast and family attitudes to breastfeeding. The effect of breastfeeding education in the middle of pregnancy on he initiation and duration of breastfeeding: A randomised controlled trial. *BioMed Central Pregnancy and Childbirth*, 3(5), 1-12.
- Gibson-Davis, C. M., & Brooks-Gunn, J. (2006). Breastfeeding and verbal ability of 3-year-olds in a multicity sample. *Pediatrics*, 118(5), 1444-1451.
- Gökçay, G. ve Baslo, G. (2002). Anne sütü ile beslenmede kanıtla dayalı uygulamalar: Yetersiz anne sütü, çalışan anne, ilaçlar ve hastalıklar. *Çocuk Dergisi*, 2, 139-143.
- Hannula, L., Kaunonen, M., & Tarkka, M. T. (2008). A systematic review of professional support interventions for breastfeeding. *Journal of Clinical Nursing*, 17, 1132-1143.
- Karaçam, Z. (2008). Factors affecting exclusive breastfeeding of healthy babies aged zero to four months: A community-based study of Turkish women. *Journal of Clinical Nursing*, 17(3), 341-349.
- Kaya, D. ve Pirinççi, E. (2009). 0-24 Aylık çocuğu olan annelerin anne sütü ve emzirme ile ilgili bilgi ve uygulamaları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(6), 479-484.
- Kumar, D., Goel, N. K., Mittal, P. C., & Misra, P. (2006). Influence of infantfeeding practices on nutritional status of under-five children. *The Indian Journal of Pediatrics*, 73, 417-421.
- Kutlu, R. ve Marakoğlu, K. (2006). Anne sütüne başlama devam ve kesme zamanının değerlendirilmesi. *Marmara Medical Journal*, 19, 121-126.
- Li, R., Fein, S. B., Chen, J., & Grummer-Strawn, L. M. (2008). Why mothers stop breastfeeding: Mothers' self-reported reasons for stopping during the first year. *Pediatrics*, 122(2), 69-76.
- Miriam, H. L. (2001). Effects of breastfeeding on the mother. *Pediatric Clinics of North America*, 48(1), 143-158.
- Onbasi, S., Duran, R., Aladag Ciftdemir, N., Vatansever, U., Acunas, B., & Sut, N. (2011). The effect of prenatal breast-milk and breast-feeding training given to expectant mothers on the behaviour of breast-feeding. *Turkish Archives of Pediatrics*, 46, 74-78.
- Öncü, Ü., Nalbantoğlu, B., Güzel, E., Nalbantoğlu, A., Demirsoy, U. ve Çakan, M. (2011). Bir-beş yaş arası çocukların persantillerine ailenin sosyoekonomik düzeyinin ve annenin beslenme konusundaki bilgisinin etkisi. *Çocuk Dergisi*, 11(2), 64-72.
- Örsdemir, Ç. (2011). Doğum sonu dönemde annelerin emzirmeye ilişkin bilgileri ve emzirme davranışlarının belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kıbrıs). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Tokat, A. M. (2009). Antenatal dönemde verilen eğitimin annelerin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Tunçel, E. K., Dündar, C., Canbaz, S. ve Peksen, Y. (2006). Bir üniversite hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukların anne sütü ile beslenme durumlarının saptanması. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 10(1), 1-6.
- The United Nations Children's Fund (UNICEF) (2003). İlk altı ay sadece anne sütü. Erişim adresi: http://www.unicef.org/turkey/pc/_mc20.html
- Ünsal, H., Atlıhan, F., Özkan, H., Targan, Ş. ve Hassoy, H. (2005). Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 48, 226-233.
- Üstüner, F. ve Bodur, S. (2009). Bebeklerde aylık izlem ve hemşire tarafından annenin pekiştirici emzirme eğitimi ile ilk altı ay yalnızca anne sütü verme arasındaki ilişki. *Genel Tıp Dergisi*, 19(1), 25-32.
- World Health Organization (WHO) (2003). Infant and young child feeding. A tool for assessing national practices, policies and programmes. Retrieved from <http://www.who.int/nutrition/publications/infantfeeding/9241562544/en/>

Varol, D. ve Yıldız, S. (2006). Doğum sonrası 6 ay boyunca sürdürülen emzirme eğitiminin tek başına anne sütüyle beslenme süresine ve büyümeye etkisi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 14(56), 27-41.

Yenal, K., Tokat, M. A., Ozan, Y. D., Çeçe, Ö. ve Abalın, F. B. (2013). Annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10(2), 14-19.